

The Thai Journal of Veterinary Medicine

Volume 1
Issue 1 January, 1971

Article 11

1-1-1971

การวิเคราะห์โรคสุกร

อัคนี นวรัตน์ ม.ล.

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm>

Part of the [Veterinary Medicine Commons](#)

Recommended Citation

นวรัตน์, อัคนี ม.ล. (1971) "การวิเคราะห์โรคสุกร," *The Thai Journal of Veterinary Medicine*: Vol. 1: Iss. 1, Article 11.

DOI: <https://doi.org/10.56808/2985-1130.3282>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm/vol1/iss1/11>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Veterinary Medicine by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การวิเคราะห์โรคสุกร

มล. อัครี นวรัตน์ * สพ.บ. Dip. in Vet. Med.

การวิเคราะห์โรค หรือการวินิจฉัยโรคสุกรนั้นมีวิธีการในรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างออกไปจากสัตว์อื่น ๆ หลายประการ ผู้ที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสุกรกว้างขวาง จะทำการวินิจฉัยโรคได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงของโรค แต่หลักการวินิจฉัยโรคคงเหมือนกับสัตว์อื่น ๆ

1. การซักประวัติสัตว์ป่วย สำหรับสุกรสำคัญมาก และเป็นเรื่องที่สนุกสนานน่าตื่นเต้นทีเดียว เพราะผู้เลี้ยงสุกรส่วนใหญ่คลุกคลีอยู่กับสัตว์ตลอดเวลา จึงสามารถได้ subjective symptoms ใกล้เคียงความเป็นจริงโดยละเอียด นอกจากนั้นการซักประวัติยังทำได้กว้างไกล โดยที่ผู้เลี้ยงสุกรก็ชอบ เพราะถือว่า คำถามที่ละเอียดซอกแซกของหมอนั้น เป็นปฏิภาคโดยตรงกับความสำเร็จในการรักษา ในสัตว์เล็กบางครั้งหมอลามซอกแซก อาจถูกเจ้าของสัตว์ผู้มีอารมณ์ค้างตวาดเขาก็ได้ “ผมให้คุณรักษาหมาของผม ไม่ใช่มาเป็นจำเลยให้คุณซัก” เจ้าของสัตว์รายหนึ่งนานมาแล้วสัพยอก ว่าวัตถุประสงค์ของการซักประวัติก็เพื่อที่จะสืบคลานเข้าไปใกล้โรคที่แท้จริงมากที่สุด เจ้าของสัตว์จะบอกหมองเองโดยไม่ต้องซักถามได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่นหมูขี้ไหลเรื่อย ๆ จะใช้ยาอะไรดี จะเห็นว่า เรารู้เพียงอย่างเดียวว่าหมูมีอาการขี้ไหล เรื่องราวของขี้ไหลมีมากมายอาจเป็น dysentery, diarrhoea, enteritis, malnutrition, parasitic condition, swine fever การให้ยาไปโดยรู้ประวัติเพียงเท่านั้น เพียงต่อข้อเดียวและการผิดพลาดอย่างมาก จึงจำเป็นต้องซักหาสาเหตุเพิ่มเติม แต่หมอนผู้ถามต้องมองเห็นเงาของโรคอยู่ก่อนแล้วด้วย ดังเช่นหมูขี้ไหลจะต้องรู้ว่า ส่วนมากนั้นลูกหมูเล็ก ๆ จึงจะขี้ไหล หมูใหญ่เกิดสภาพอุจจาระร่วงน้อยมาก ด้วยเหตุนี้จึงควรถามว่าหมูขนาดกิโลกรัมขี้ไหล ซึ่งก็ต้องรู้ในใจแล้วว่า น้ำหนักเท่าใด ขนาดไหน จะมีอายุเท่าใด เมื่อเป็นหมูขนาด 8 ก.ก. ขี้ไหล หย่านมแล้วหรือยัง บ่อยกัตัว บ่อยมากี่วันแล้ว เสียหายไป

*แผนกวิชาสัตวศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กัตัวแล้ว (หมายถึงตายกัตัวแล้ว ผู้เลี้ยงสุกรมักไม่ชอบพูดหรือได้ยินคำว่าสุกรตาย) จากคำเหล่านี้จะเห็นเงาของโรคหลายด้าน คือ ลูกสุกรที่กำลังดูคนนมแม่ มักจะไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง เพราะได้รับ immune จากแม่ ฉะนั้นถ้าลูกสุกรระยะดูคนนมเกิดไข้ไหล ทำให้เห็นเรว่าน่าจะไม่ใช่ฮิวาต์ บ่อยอยู่ 2-3 วันมาแล้วแต่ยังไม่มิตายถึงเหล่านี้ส่งให้เห็นเงาชัดขึ้นอีกว่า ไม่ใช่ฮิวาต์ เพื่อที่จะให้ใส่สถานะยังขึ้น ควรถามต่อไปว่าลักษณะช้เป็นอย่างไรใส่เป็นน้ำใหม่ส้อะไร มีเลือดปนหรือเปล่งกลิ่นเหม็นมากไหม หมูชอบโทรดมลงรวดเร็วหรือไม่ ยังดูคนนมแม่ตีหรือเปล่ง ขนลุกไหม (หมายถึงมีไข้หรือไม่) นอนรวมกันหรือเปล่ง ยังวิ่งเล่นแข็งแรงดีหรือไม่ คำถามเหล่านี้ผู้เลี้ยงจะตอบได้อย่างดี เพราะความเอาใจใส่ใกล้ชิดชิดหมอผู้ถามก็เกือบหมตความสงสัย ถ้าได้ บ้คำตอบว่า ช้และ ๆ ชาว ชูบ ผอมไปบ้างยังดูคนนมตีอยู่บางตัวขนลุก คงวิ่งเล่นปกติ เหล่านี้บอกได้เลยไม่ใช่ฮิวาต์ช้ไหลชนิด diarrhoea จัดยาให้ได้ prognosis เพิ่มกำลังภายในไว้ด้วยว่า good

จะเห็นว่าการซักประวัตินี้ ต้องใช้ความรู้ ความคิด และความชำนาญ ช่วยแหวกช่อง เข้าไปยังเป้าหมาย การซักถามโดยไม่มีจุดหมายนั้น จะจบลงโดยการเตาส่งเดช และความผิดพลาดล้มเหลว ซึ่งไม่น่าจะเป็นฝีมือของชนชั้นบัณฑิตสัตวแพทย์

2. Clinical Examination

บ่อยครั้งหลังจากซักประวัติแล้ว เห็นเงาของโรคหลายโรคกักักัน ไม่อาจปักใจลงไปได้ว่าโรคอะไรแน่ เช่นนี้ต้องทำการตรวจสัตว์ และควรไปตรวจที่คอกสัตว์ เพื่อจะได้รู้เห็นสภาพ ที่แน่นอนและกว้างไกล ไม่ควรให้เจ้าของสัตว์นำสัตว์ของตนไปให้หมอตรวจ การตรวจสัตว์ยังคอกสัตว์นั้น เป็นสิ่งทีหมอหลายท่านจะเลย อาจเป็นด้วยงานอื่น ๆ มากไม่มีเวลาไป หรือเหตุผลอื่น ๆ หลายประการ แต่เรื่องนี้เป็นหัวใจของการพิเคราะห์โรคอย่างหนึ่ง หมอจะได้เห็นสภาพสัตว์บ่อยอย่างแท้จริง ซึ่งสภาพหลายอย่างเจ้าของสัตว์ไม่อาจสังเกตหรือเข้าใจได้ แต่หมอมองเห็นทูลบุโปร่ง สุขลักษณะของคอก บริเวณรอบ ๆ คอกและสภาพภายในคอก เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ไม่อาจจะบอกแก่หมอได้ถูกใจ ตามที่หมอต้องการ (เข้าใจว่าเพราะผู้เลี้ยงไม่ทราบว่า สุขลักษณะที่ดี ปานกลาง เลว หรือเลวมาก นั้น มีสภาพเป็นอย่างไร ถึงเหล่านี้ถ้าหมอได้เห็นจะรู้หลังฉากได้หลายด้าน เช่น

ถ้าคอกสกปรกรุงรัง ไม่เป็นระเบียบตลอดถึงผู้เลี้ยงย่อหย่อนต่อการเอาใจใส่ หรือผู้เลี้ยงมีทัศนคติดั้งเดิม (ผู้เลี้ยงหลายคนเบียดสุกรเป็นโรคจะได้ลงดิน บางรายได้ลงไปปรักไคตน บางรายไม่มีการทำความสะอาดคอกสุกรขณะเกิดโรคโดยเชื่อว่าทำเช่นนั้นจะเกิดผลดี) นอกจากนี้การที่หมอบไปถึงคอกสัตว์ ก่อให้เกิดพลังอำนาจทางใจต่อผู้เลี้ยงอย่างมาก เพราะโดยสัญชาตญาณแล้ว เจ้าของสัตว์ที่กำลังเกิดทุกข์เนื่องจากสัตว์ป่วยนั้นไม่มีอะไรจะสนใจเท่ากับมีหมอบไปเยี่ยมให้คำแนะนำยังที่เกิดโรค ยิ่งถ้าผู้เลี้ยงสัตว์นั้น ๆ มีความเลื่อมใสต่อหมอบเป็นพิเศษ อยู่ในใจแล้วละก็ หมอบก็คือเทวดาในขณะนั้น

โดยเหตุที่สุกรเป็นสัตว์ที่ตื่นตกใจ การตรวจจึงแตกต่างจากสัตว์อื่นมาก การทำ percussion และ auscultation โดยทั่ว ๆ ไปแล้วไม่อาจทำได้หรือทำได้ก็ถือเป็น sign แน่ นอนไม่ได้ การทำ inspection เป็นวิธีการอย่างเดียว บางครั้งอาจทำ palpation ได้แต่ก็ช่วยอะไรไม่ได้มาก

2.1 Inspection ควรถือหลักว่า เข้าไปใกล้ตัวสุกรให้มากที่สุด โดยที่สุกรตื่นตกใจน้อยที่สุด

เมื่อหมอบไปถึงคอกหมู เจ้าของสัตว์มักจะได้หมูของตนให้ลุกขึ้นจากการนอนหรือไล่ให้เดิน เพื่อให้หมอบตรวจ วิธีการเช่นนี้อาจต้องกระทำ แต่ควรทำอันดับหลังในขั้นแรก ปล่อยให้สุกรอยู่ในสภาพเดิม สุกรอาจนอนอยู่หรือเดิน หรือกำลังกินอาหาร อย่าไปรบกวน ปล่อยให้อยู่ในสภาพเช่นนี้ หมอบค่อย ๆ เข้าไปใกล้ตัวสุกรและก็แทบทุกครั้งมักต้องเข้าไปในคอกสุกร โดยเฉพาะขณะที่สุกรกำลังเดินร่วนวายในคอกถ้าหมอบเข้าไปในคอกแล้วนั่งลงเฉยๆ นิ่งอยู่ครู่หนึ่ง หมอบจะค่อย ๆ เข้ามาหาหมอบเอง จากนั้นพยายามวินิจฉัยเพราะหาค่าผิดปกติที่เกิดขึ้นบนตัวสุกร ตั้งแต่หัวตลอดตีน เช่นดูลักษณะการหายใจ หายใจหอบมากน้อยเพียงใด ลักษณะผิวหนัง ขนสมบูรณดีไหม สภาพความสมบูรณทั้งตัวเป็นอย่างไร ฯลฯ พยายามให้ละเอียดที่สุดด้วยสายตาและความนึกคิดของฮิปโปเครท "บิดาแห่งอายุรศาสตร์" พยายามใช้ความรู้ความคิด และประสบการณ์ รวบรวมเข้าเป็นพลังอำนาจแล้วจะค่อย ๆ เห็นเงาของโรคชัดขึ้นซึ่งจะแจ่มชัดเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของหมอบ เมื่อตนเชื่อมั่นใจแล้ว จึงให้หมูเคลื่อนที่ ดูการเคลื่อนไหวของสุกรอย่างละเอียดระหว่งที่สังเกตดูสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ควรซักถามเจ้าของประกอบการพิจารณาด้วย ต่อไปให้สังเกตสภาพคอกสุกร เช่น ความสะอาด ventilation การส่องของแสงแดด ทิศทางลม และที่สำคัญก็คือลักษณะของอุจจาระในคอก

สภาพอุจจาระคือภาพท่อนของโรค ควรดูอุจจาระใกล้ขีตละเอียดละเอียด และบางครั้งก็ตั้ง
 ตมพิศุจน์กลิ่น (ระวังการติดต่อโรคจากการดม) หรือเชี่ยดูด้วย ขั้นตอนต่อไปจึงทำ palpation ถ้า
 ต้องการหรือสงสัยในบางกรณี

ขณะที่หมอกำลังทำสิ่งที่กล่าวมานี้ เจ้าของสัตว์ที่เป็นโปร (profession) จะ
 รู้ว่าหมอเก่งหรือไม่เก่ง จึงควรสำนึกอยู่ในใจว่า เจ้ากำลังคิดเกรตตัวเราอยู่ ถ้าต้องการให้
 เกรตเราสูงก็ควรพยายามทำทุกสิ่งให้ดีที่สุด

หลังจากการซักประวัติแล้ว หรือการทำ clinical examination แล้วก็ดี อย่า
 รับด่วนปักใจวินิจฉัยโรคลงไปทันทีว่าเป็นโรคนั้นโรคนี้ บางครั้งแม้ว่าจะรู้ตั้งแต่อยู่ในมุ้ง
 แล้วก็ตาม ใจเย็นไว้ก่อนพยายามสำรวจหาข้อมูลให้ได้มากที่สุด

3. Clinical Pathology

การเก็บ specimens บางอย่างจากสัตว์ไปตรวจทาง microscopic หรือ
 macroscopic examination เป็นสิ่งจำเป็นมาก สำหรับสูตร สิ่งที่ต้องเก็บโดยถือปฏิบัติ
 เป็นประจำคืออุจจาระและเลือด

3.1 Fecal Collection หมอควรมีถุงพลาสติก ขนาดเล็กติดตัวไปด้วย
 เต็มมือ เพื่อเก็บบางสิ่งบางอย่างสำหรับอุจจาระที่จะเก็บ ควรเก็บจากตัวสูตรโดยตรงโดยใช้นิ้ว
 ชีวรวมถุงพลาสติกแล้วล้วงเข้าทวารเก็บอุจจาระ แต่สูตรไม่ยอมอยู่นิ่งให้ล้วงควักเช่นนั้น
 อาจทำได้โดย ถ้าเป็นสูตรเล็ก ๆ ก็จับตัวโดยตรงถ้าสูตรใหญ่ให้คนหนึ่งจับหางสูตรดึงเอาไว้
 แล้วอีกคนหนึ่งล้วงทวาร จากอุจจาระนอกจากจะบอกถึงพยาธิในลำไส้แล้ว ทำให้ทราบ
 ถึงพยาธิสภาพ digestive system.

3.2 Blood Collection สดวกและง่ายสำหรับผู้ชำนาญคือการเจาะเลือด
 จาก vena cava junction ผู้ที่ไม่ชำนาญไม่ควรเจาะจากตำแหน่งนี้ เพราะจะทำให้เจ้า
 ของสูตรหวาดเกรงเข็ดขยาด แต่ถ้ารักจะเป็นหมอมุกกันจริงๆก็ตั้งฝึกให้ชำนาญ ปัจจุบัน
 มีผู้เลี้ยงสูตรมือโปรหลายรายที่เจาะเลือดจากตำแหน่งนี้ได้อย่างชำนาญ หมอหมุหน้าใหม่ ๆ
 จึงควรสังวรไว้เลือดที่ได้จะบอกให้ทราบถึงพยาธิสภาพต่าง ๆ และยังเป็น index บ่งบอกถึง
 condition ของสัตว์ หรือความสำเร็จในการรักษาโรค

เมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ มากที่สุดแล้ว จึงบอกแก่เจ้าของสัตว์ถึงพยาธิสภาพของโรค และควรให้เป็นเรื่องลับเฉพาะ เพราะเจ้าของสัตว์ส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นรู้ว่าสัตว์ของตนเป็นโรค นอกจากนี้สัตวแพทย์ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อการวินิจฉัยโรค สัตวแพทย์ที่ดีไม่ควรบ่งบอกความรับผิดชอบโดยแจ้งโรคแก่เจ้าของสัตว์อย่างคลุมเครือ แบ่งรับแบ่งสู้ไม่แน่นอน เช่น บอกว่า สงสัยว่าจะเป็นโรคแท้งติดต่อ หรือ อาจจะเป็นโรคอหิวาต์ หรือคงจะเป็นโรคแพ้ยาง้าแมลงกระมัง ต้องบอกให้เฉพาะเจาะจงลงไปเลยว่าเป็นโรคนั้นโรคนั้นในกรณีที่ไม่รู้หรือไม่แน่ใจ ก็บอกไปเลยว่า “ผมไม่รู้ครับ” ดีกว่าที่จะบอกบ่งความรับผิดชอบ ผมสงสัยว่าเป็นอหิวาต์ คำว่า “สงสัย” ทำให้ผู้เลี้ยงเกิดความสงสัยเช่นกัน จะเป็นอหิวาต์หรือเปล่านั้นก็ไม่แน่ เลยไม่รู้จะตัดสินใจอย่างไรดี แต่ก่อนที่หมอจะวินิจฉัยว่าเป็นโรคอะไร ก็ควรพิจารณาให้ถ่องแท้แน่นอนอย่างกล่าวข้างต้นเป็นอันดับแรก เพราะอาจเกิดความเสียหายอย่างรุนแรงแก่เจ้าของสัตว์ได้ เช่นสุกรกำลังเกิดโรคปากเท้าเปื่อย แต่เพราะความสงสัยหรือไม่รู้ของหมอหรืออะไรก็ตาม หมอบอกว่า หมูขาเจ็บคงจะกัดกัน เจ้าของก็สนใจต่อไปโรคก็จะระบาดทั้งคอก ถ้าหมอพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว บอกว่าเป็นโรคปากเท้าเปื่อย เจ้าของก็จะกำจัดตัวป่วยและตัวที่รับโรคทันที โรคอาจไม่ระบาดทั้งคอกก็ได้

ปัจจัยสำคัญสำหรับสัตวแพทย์ที่จะเป็นหมอหมูก็คือ ประสบการณ์และความช่างคิด ช่างนึก จงตระเวนไปทุกหนทุกแห่งที่มีภาวะเลี้ยงสุกรและมีโรคสุกรเกิดขึ้น ให้มากที่สุด เมื่อพบกันผู้เลี้ยงสุกรพยายามพูดคุยซักถามสิ่งต่าง ๆ โดยให้ศิลปะของการผูกมิตร และจงใจคน ค่อยโน้มมน้ำใจจิตใจของแต่ละคน การคุยอวดเบ่งเป็นผู้วิเศษคือการทำลายตนเอง คำบอกเล่าของผู้เลี้ยงสัตว์มีมากมายหลายอย่าง ที่เมื่อนำไปใคร่ครวญก็คิดแล้ว เอาวิชา—ศาสตร์แผนใหม่เข้าไปช่วยหาเหตุผล จะได้ความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ มาก สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การวินิจฉัยโรคใกล้ความเป็นจริงของโรค